

Mobilitat laboral, àrees de cohesió i àrees de planificació a Catalunya¹

Margarida Castañer
mita.castaner@udg.edu

Obdúlia Gutiérrez
obdulia.gutierrez@gmail.com

Joan Vicente
joan.vicente@udg.edu

*Grup d'Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental
Universitat de Girona*

Resum

La informació sobre el comportament de la mobilitat laboral a Catalunya ha permès l'aplicació de diferents metodologies de definició d'espais funcionals, entre elles el model de cohesió, que intenta determinar àrees urbanes-ciutats reals a Catalunya. En aquest article s'analitza l'evolució de la mobilitat laboral entre 1981 i 2001, així com els resultats d'aplicar el model de cohesió a les dades de 2001. També es fa un petit assaig sobre en quina mesura els àmbits de planificació establerts per la legislació territorial i urbanística de Catalunya, que vol donar resposta a aquesta realitat urbana, es corresponen amb aquells altres que s'han determinat a partir del model de cohesió.

Paraules clau: mobilitat laboral, àrees urbanes, àrees funcionals, àrees de cohesió, instruments de planificació, Catalunya, Comarques Gironines.

1. Article realitzat en el marc del projecte de recerca finançat pel MEC "Áreas urbanas, planificación y gobernanza", amb referència SEJ2007-67767-C04-04/GEOG.

Resumen: *Movilidad laboral, áreas de cohesión y áreas de planificación en Cataluña*

La información sobre el comportamiento de la movilidad laboral en Cataluña ha permitido la aplicación de diferentes metodologías de definición de espacios funcionales, entre ellas el modelo de cohesión, que intenta determinar áreas urbanas-ciudades reales en Cataluña. En este artículo se analiza la evolución de la movilidad laboral entre 1981 y 2001, así como los resultados de aplicar el modelo de cohesión a los datos de 2001. También se hace un pequeño ensayo sobre en qué medida los ámbitos de planificación establecidos por la legislación territorial y urbanística de Cataluña, que quiere dar respuesta a esta realidad urbana, se corresponden con aquellos otros que se han determinado a partir del modelo de cohesión.

Palabras clave: movilidad laboral, áreas urbanas, áreas funcionales, áreas de cohesión, instrumentos de planificación, Cataluña, Comarcas de Girona.

Abstract: *Labor mobility, social cohesion and planning areas in Catalonia*

The data of work mobility behavior in Catalonia allows the application of different methodologies to define functional spaces. Among those, the model of cohesion attempts to define real urban areas-cities in Catalonia. In this article, we analyze the evolution of the work mobility between 1981 and 2001, as well as the results of applying the model of cohesion to the data of 2001. We also present a brief survey to see how the areas of planning established by the territorial and urban legislation of Catalonia, that wants to give answer to the urban reality, match with those defined by the model of cohesion.

Keywords: labor mobility, urban areas, functional areas, cohesion areas, planning tools, Catalonia, Girona.

* * *

1. Introducció

El grup de recerca *Anàlisi i planificació territorial i ambiental* de la Universitat de Girona porta més d'una dècada treballant en l'anàlisi de la difusió i evolució del fet urbà. És en aquest marc i amb la finalitat d'intentar aproximar-se a la dimensió de les àrees urbanes (especialment les mitjanes o intermèdies), comprendre la seva estructuració interna i les relacions d'aquestes amb el conjunt del sistema urbà que es ve treballant la variable de la mobilitat quotidiana per motius laborals.

Des que el 1981 es va incloure als censos i padrons la pregunta sobre el lloc de treball i de residència, s'ha disposat de 5 sèries que han permès veure el comportament de la mobilitat a Catalunya i aplicar diferents metodologies

d'anàlisi per part dels estudiosos per poder determinar àmbits urbans, espais metropolitans, mercats de treball,... per tal de contribuir a una millor articulació de les polítiques públiques en diversos àmbits (ordenació del territori, transport, habitatge, activitat econòmica i treball, entre d'altres).

Al llarg d'aquests anys, l'anàlisi dels resultats obtinguts a partir de l'aplicació d'una d'aquestes metodologies, el model de cohesió² –que intenta definir àrees funcionals urbanes per al territori català– ha constatat la seva validesa, al mateix temps que ha evidenciat la necessitat d'introduir algun canvi metodològic per ajustar-se al continuat augment de mobilitat.³

Certament, la mobilitat s'ha estès a tots els àmbits de la vida quotidiana de les persones i és possible que en un futur, i si es generen noves sèries, s'hagin d'introduir nous criteris a l'hora de mesurar aquests àmbits urbans que ens interessin. No obstant, hi ha el dubte sobre la continuïtat de les dades censals i padronals que donen informació sobre la mobilitat; de fet les últimes generades són les de 2001, havent-se obviat ja les de 2006, en passar-se al sistema de padró continu que no aporta aquesta informació. Caldrà veure si a Catalunya es poden substituir amb altres instruments i fonts, com l'Enquesta de Mobilitat Quotidiana 2006 (EMQ) que per primera vegada es fa per a tot l'àmbit català. Aquesta enquesta, a part dels desplaçaments ocupacionals també permet veure amb detall totes les altres mobilitats (les personals: per oci, per compres, per gestions...), que de fet representen més del 55% dels moviments que realitzen els catalans en dies feiners.⁴ Tot i així, resta la dificultat de poder traslladar a una determinada escala local la representativitat de la mostra.

Però la preocupació sobre els canvis urbans va més enllà de les relacions de mobilitat i de la delimitació i distribució en el territori de les àrees urbanes. Per tant, en aquest article, a més de mostrar els resultats d'aplicar el model de cohesió a les dades de 2001, ens interessa realitzar algunes reflexions sobre quins instruments poden planificar i gestionar aquestes àrees. En concret quins són els instruments de planificació dels quals s'ha dotat la legislació territorial i urbanística de Catalunya per donar resposta a aquest realitat urbana i fer un petit assaig d'en quina mesura els àmbits de planificació establerts es corresponen amb aquests altres que s'han determinat a partir del model de cohesió.

Així, per una banda, en uns primers apartats s'exposa l'evolució de les dades de mobilitat, per entrar més endavant en la definició i anàlisi dels resultats de l'aplicació del model de cohesió i acabar amb un petit assaig de comparació de les àrees funcionals urbanes obtingudes per a les Comarques Gironines i l'aplicació d'instruments de planificació urbana supramunicipal.

2. Desenvolupat inicialment conjuntament amb el Servei de Planificació Territorial de la Generalitat de Catalunya i sobre el qual es va fer una primera publicació en la col·lecció Perspectives Territorials: Palacio, Castañer, Donaire, Gutiérrez i Vicente (1998).

3. Aquest fet es posa en pràctica ja amb les dades de 1996 aplicant un llindar superior que definís uns àmbits urbans més compactes. Boix, 2000; i Boix i Castañer, 2003.

4. EMQ 2006 Catalunya a http://www10.gencat.cat/ptop/binaris/EMQ_2006_Catalunya_tcm32-39959.pdf

2. L'increment de la mobilitat laboral

Si s'analitzen les dades censals al llarg dels anys s'aprecia un augment espectacular de la mobilitat laboral a Catalunya. El 1981 la població ocupada que treballava fora del seu municipi era del 27%, el 1986 del 29,3%, el 1991 del 35,6%, el 1996 del 42% i el 2001 del 45,7%. Com es pot observar a la taula 1, el major increment es va produir en el decenni 1986-1996 –amb una pujada global de la mobilitat del 39,5%–, un període d'expansió econòmica important, almenys fins el 1992. En l'últim quinquenni amb informació l'índex de mobilitat sembla haver moderat el seu creixement. L'important increment dels ocupats, però, fa que, en termes absoluts, el nombre de persones que deien desplaçar-se diàriament fora del seu municipi per anar a treballar creixés un 40% i s'acostés a 1.300.000 treballadors. Es pot dir que quasi la meitat de la població ocupada el 2001 es traslladava cada dia fora del seu terme municipal per arribar al seu lloc de treball.

Taula 1. Increment de la mobilitat a Catalunya, 1981-2001

any	Població ocupada que treballa fora del seu municipi			Índex de mobilitat*	% de variació índex
	Absoluta	Variació	% de variació		
1981				27,0	-
1986	529.152	-	-	29,3	8,5
1991	802.933	273.781	51,7	35,6	21,5
1996	923.443	120.510	15,0	42,0	18,0
2001	1.285.387	361.944	39,2	45,7	8,8

*Població ocupada resident que treballa fora del seu municipi en relació al total d'ocupats

De les dades sobre actius i ocupats de la taula 2 es fa difícil extreure'n una anàlisi convincent de la relació entre dinàmica del mercat laboral i mobilitat. Una simple ullada permet veure com els increments d'ocupació no estan directament lligats als augments de la mobilitat en la mateixa proporció. Si bé inicialment podria semblar que a major ocupació major mobilitat, entre 1986 i 1991 i entre 1991 i 1996 tot i baixar l'ocupació la mobilitat s'incrementa notablement (per necessitat de moure's per trobar feina?). En canvi, entre 1996 i 2001 amb un important increment del mercat laboral la mobilitat creix moderadament (potser perquè en part és un creixement de llocs de treball ocupats per immigrants que per necessitat tendeixen a assentar-se propers al lloc de treball?). Extreure hipòtesis més elaborades i conclusions solvents requeria tot un seguit d'informació i anàlisis complementàries que no pertoca fer ara aquí. També, unes dades més recents, que reflectissin l'*explosió* del mercat

laboral produïda en els últims anys i la profunda crisi en la qual s'ha entrat a continuació podrien donar segurament molts més elements per avaluar aquests comportaments.

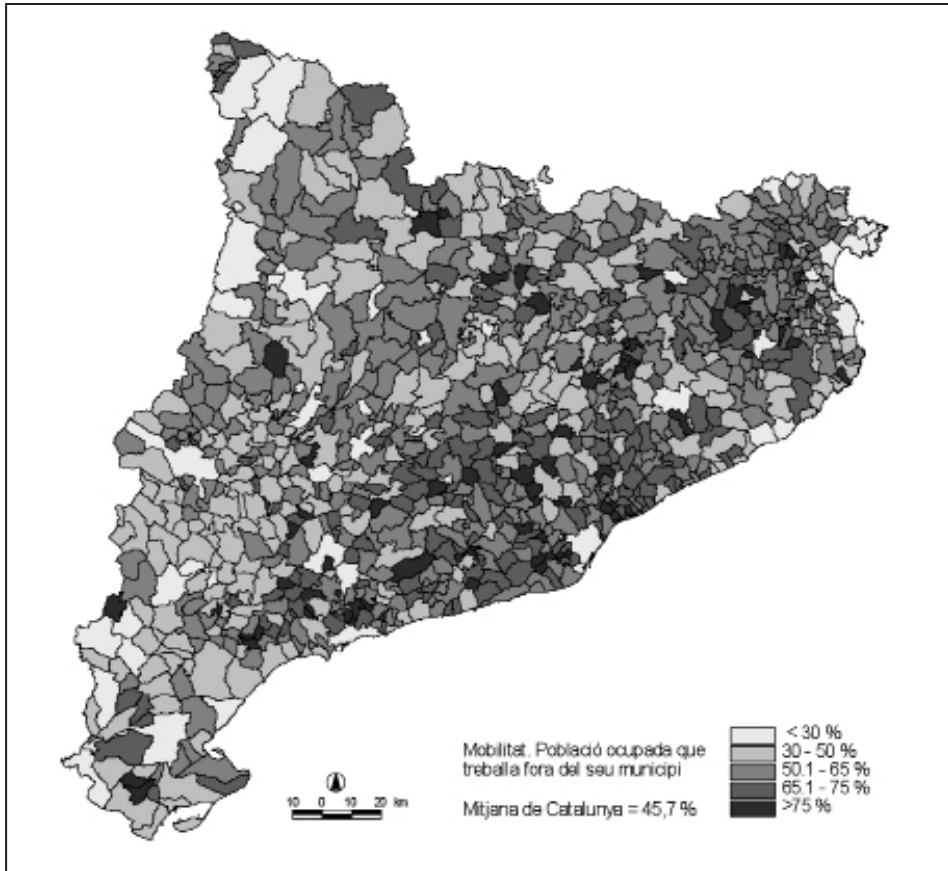
Taula 2. Població activa i ocupada a Catalunya, 1986-2001

	Total població	Actius		
		ocupats	desocupats	total
2001	6.304.366	2.816.488	318.935	3.135.423
1996	6.090.040	2.204.652	527.020	2.731.672
1991	6.059.494	2.255.430	372.957	2.628.387
1986	5.978.638	1.841.845	488.352	2.330.197
% de variació				
2001	3,4	21,7	-65,2	12,9
1996	0,5	-2,3	29,2	3,8
1991	1,3	18,3	-30,9	11,3
% sobre totals				
2001	-	89,8	10,2	100
1996	-	80,7	19,3	100
1991	-	85,8	14,2	100
1986	-	79,0	21,0	100

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

2.1. El mapa de mobilitat de 2001

A diferència de les cartografies sobre mobilitat d'anys precedents, el mapa de la mobilitat laboral de 2001 (mapa 1) no permet establir fàcilment grans zones del país on es donin uns comportaments diferenciats. Però abans de territorialitzar les dades, és important ressaltar el fet que 648 municipis catalans (el 68,5%) superen el 50% en el seu índex de mobilitat (percentatge de població ocupada que treballa fora del seu municipi de residència) i d'aquests, no pocs, 86 municipis, estan per damunt del 75%. Per contra, només 46 estan per sota del 30% en els seus índexs de mobilitat. Si s'intenten localitzar aquestes dades, únicament es pot apreciar que al sud del país, o des de les serres de Llaberia, Prades i el Montsant fins gairebé a tocar del municipi de Lleida, hi ha una àmplia zona de mobilitat relativament baixa, per sota del 50%. Amb menor continuïtat, també hi ha altres àrees de la Catalunya central, dels entorns del Montsec i d'àmbits pirinencs, però no tots ni molt menys. Aquests espais coincidirien en general amb municipis de base econòmica rural –i s'hi podria afegir que de secà o més o menys tradicional– que des de que es disposa de dades

Mapa 1. Mobilitat laboral 2001. Percentatge de mobilitat**Taula 3.** Població ocupada resident i llocs de treball localitzats per províncies, 2001

	Població ocupada resident (POR)	Llocs de treball localitzats (LTL)	POR i LTL de dintre municipi	POR que treballa fora	LTL ocupats per gent de fora	% POR/ fora	% LTL/ fora	Índex compens. LTL/ POR
Barcelona	2.139.905	2.007.673	1.125.453	1.014.452	882.220	47,4	43,9	0,94
Girona	256.038	236.032	147.725	108.313	88.307	42,3	37,4	0,92
Lleida	158.141	141.442	102.786	55.355	38.656	35,0	27,3	0,89
Tarragona	261.042	230.344	153.775	107.267	76.569	41,1	33,2	0,88
Catalunya	2.815.126	2.615.491	1.529.739	1.285.387	1.085.752	45,7	41,5	0,93

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia

sempre han aparegut com els de menor mobilitat laboral.

Però també s'han de destacar altres municipis i àmbits amb mobilitats baixes, que tenen com a tret característic comú, a diferència dels casos anteriors, que són territoris amb molta oferta laboral i, com es veurà més endavant, amb atracció de treballadors d'altres llocs. Es tracta de les quatre capitals provincials, de moltes capitals comarcals, de municipis turístics costaners o també de muntanya i d'algun municipi de base fortament industrial.

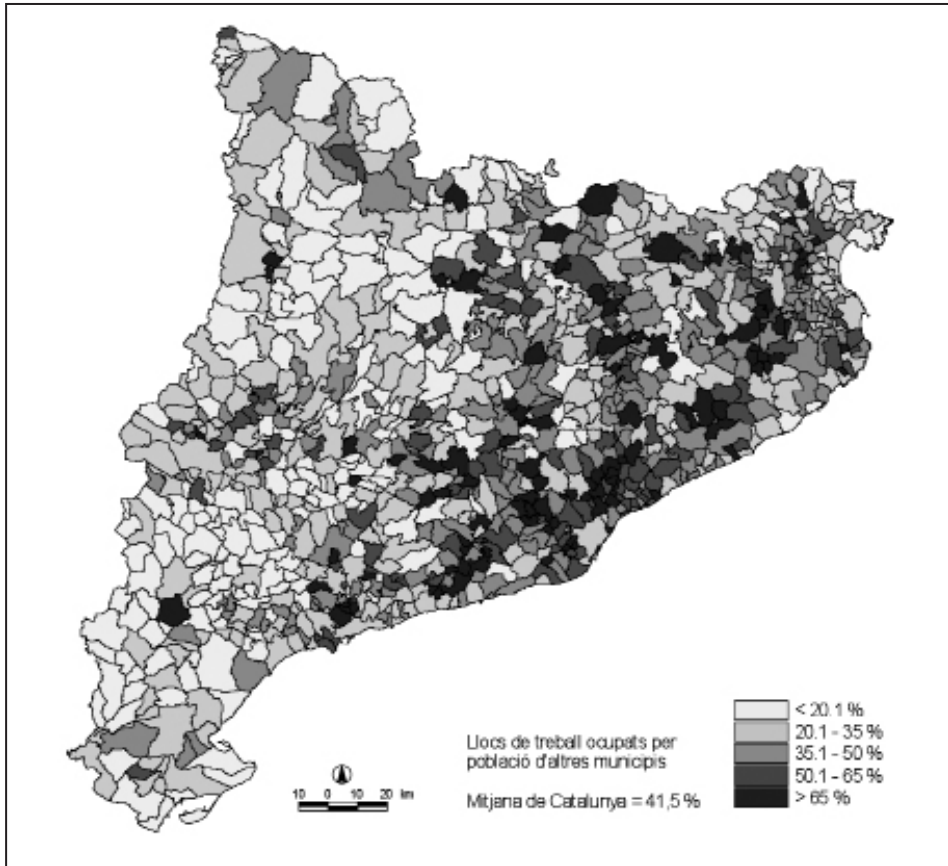
2.2. El mapa dels llocs de treball ocupats per població de fora del municipi, 2001

El mapa 2, que reflecteix quants llocs de treball estan ocupats per mà d'obra d'altres municipis, és força més entenedor en termes generals que el de mobilitat que s'acaba de comentar. Reflecteix, de forma clara, els grans nuclis i eixos d'activitat econòmica del país, com a mínim els que estan menys vinculats amb el turisme. És a dir, els municipis que surten ressaltats –on més del 50% dels llocs de treball són ocupats per “forans”– són els que es col·loquen resseguint les grans vies de comunicació i els entorns metropolitans. Curiosament, apareixen no només els eixos de més recent i major empenta –com el corredor prelitoral des de Girona a Tarragona– sinó també els “tradicionals”, com els eixos fluvials del Llobregat i Cardener, Ter, Fluvià..., tot i viure situacions bastant generalitzades de crisi. També apareixen d'una manera menys perfilada altres eixos com el de la carretera A-2 (antiga N-II) en el seu recorregut per la Catalunya Central i de Ponent.

Contràriament, en el mapa 2 sí que es continua reflectint una divisió teòrica entre una Catalunya oriental i una d'occidental, essent la partió el tradicional eix de l'*esquena d'ase* que va des de Tarragona fins a la Cerdanya. Són relativament pocs els municipis d'aquesta banda occidental que superen el 35% de treballadors forans.

També s'ha de destacar que molts municipis costaners tenen uns nivells d'*autosuficiència* força elevats. Això mateix s'observa a les ciutats més grans i amb pes de capitalitat (Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona, Mataró...) que, tot i atraure en valors absoluts molts treballadors, aquests representen percentatges relativament baixos en relació al total. A la costa, en aquesta autosuficiència segurament hi té a veure l'estacionalitat de l'ocupació, que distorsiona d'alguna manera les estadístiques. Per tant, les casuístiques que expliquen el mapa de llocs de treball ocupats per població de fora del municipi són molt diverses, sobretot les que expliquen la baixa atracció en termes relatius que, al contrari del que es podria pensar, no únicament es dona a les localitats i àrees amb un “nervi” econòmic feble sinó també a d'altres ben dinàmiques.

Mapa 2. Mobilitat laboral 2001.
Llocs de treball ocupats per població de fora del municipi

3. Les àrees de cohesió

3.1. El model de cohesió, l'augment de la mobilitat i el canvi de llinar

El model de cohesió està concebut des del seu inici com un mètode d'anàlisi que permet aproximar-nos a la delimitació d'àrees funcionals urbanes i, en alguns casos, permet acostar-nos a la delimitació de la ciutat real per damunt de l'administrativa.

El concepte de cohesió es basa en el valor relatiu dels fluxos de mobilitat entre els diversos municipis considerant la població ocupada resident (POR) i els llocs de treball localitzats (LTL) en cada un d'ells. La cohesió s'estableix a partir d'un valor llinar per sota del qual queden obviats els vincles.

El valor inicial mínim que es va prendre com a llindar per establir una relació de cohesió va ser del 15%. Es a dir, una àrea de cohesió es forma si al menys el 15% de la població activa d'un municipi es desplaça a un altre o si, al menys un 15% dels llocs de treball d'un municipi estan ocupats per actius residents a un altre. La determinació del valor llindar és molt significativa, ja que d'això depèn el nombre i l'extensió de les àrees de cohesió generades. Tot i això, el valor inicialment no es va definir a través d'un criteri analític, sinó per la seva utilització en estudis anàlegs, cosa que podia permetre la comparació o assimilació dels resultats.

D'altra banda, en la delimitació de les àrees de cohesió, no és infreqüent el fet que un nombre important de capçaleres pertanyin, alhora, a àrees de cohesió establertes a l'entorn d'unes altres capçaleres. La resolució per tal d'obtenir adscripcions úniques es produeix mitjançant la *subrogació* de l'àrea que té una capçalera que pertany a una altra àrea de cohesió a aquesta última.⁵ Tot i així, l'anàlisi de les àrees abans i després de les subrogacions ha permès contemplar les relacions del territori amb tot el seu detall.

Aquest model s'ha anat aplicant a les dades de 1981, 1986, 1991, 1996 i 2001. L'augment de la mobilitat durant aquests anys ha repercutit en un augment del nombre d'àrees i de la seva superfície. Conseqüentment el model cada vegada ha anat dibuixant més sistemes urbans i perdent la definició d'àrees urbanes i ciutats reals. Al mateix temps, la pèrdua de població en espais rurals marginals ha augmentat el pes relatiu dels pocs fluxos de mobilitat existents, amb la qual cosa es creen grans "àrees urbanes" molt irrealistes en aquests espais. L'estudi evolutiu d'aquests anys ha fet veure la necessitat d'assajar i establir un canvi del llindar de cohesió que permetés ajustar-se a la nova dimensió de la ciutat, a la definició d'àrea urbana. Aquest assaig ja es va aplicar a les dades del 1996 i posteriorment s'ha fet amb les del 2001: els nous llindars han estat el 20% i el 25 %.

Aquest canvi queda justificat quan s'observen les àrees de cohesió definides pel model del 15%: s'obté un mapa de Catalunya on l'espai sense cap àrea de cohesió és minoritari. El territori català es troba quasi completament –no *urbanitzat*, que no és el que el model defineix– sinó colonitzat per les àrees urbanes. Sembla raonable que si hom es qüestiona aquesta realitat proposada pel model, es qüestioni de la mateixa manera el llindar establert fins el moment.

3.2. Canvis en la font estadística

Malgrat que entre 1996 i 2001 la mobilitat no ha tingut un augment comparable amb quinquennis precedents, aquesta no ha deixat d'incrementar-se, i ho ha fet en uns 8 punts. Malgrat això, disminueixen les àrees de cohesió i el

5. Per a més detalls sobre la metodologia de les àrees de cohesió vegeu Palacio *et al.* (1998).

nombre de municipis que en formen part. Aquest fet cal explicar-se'l per un canvi en la informació de base: la introducció d'una variació en la recollida de la informació per part de l'INE. El cens de 2001 recull per primer cop per a tot l'Estat la pregunta d'on va a treballar cada dia cada ocupat, pregunta que només es contemplava en algunes comunitats autònomes (a Catalunya ja des del cens de 1981). La inclusió per part de l'INE fa també que es modifiquin lleugerament les possibilitats en les respostes i s'admet l'opció "en varis municipis" per aquelles persones que no tenen com a destinació diària un lloc de treball en un municipi fix. En anys anteriors, quan aquesta possibilitat de resposta no existia, els fluxos dels ocupats en aquesta situació es repartien entre diferents municipis atenent a la resposta amb casuístiques diverses (primer lloc o lloc més assidu on anaven, la seu de l'empresa mare, etc.).

A Catalunya el nombre d'ocupats que declaren en el cens de 2001 que el seu lloc de treball està ubicat a *varis municipis* és de 179.831, xifra que representa sobre el total d'ocupats catalans el 6,39% i sobre el total d'ocupats que treballen fora dels seu municipi el 13,99%. En el cas del municipi de Barcelona, per exemple, aquest percentatge és del 19,5% i representa el primer flux exterior com passa en molts altres municipis, especialment els de més pes poblacional. L'àrea de cohesió de Barcelona amb el llindar del 20% acaba perdent 16 municipis. En molts casos no perquè la relació amb aquests hagi disminuït, sinó perquè l'existència d'un flux a varis municipis, anteriorment no contemplat, provoca que no augmentin proporcionalment als ocupats totals del municipi i que a més perdin valor relatiu impedit que arribin al llindar establert en la seva relació amb Barcelona.

3.3. Les àrees de cohesió de 2001

L'aplicació de la metodologia de cohesió a les dades de mobilitat laboral de 2001 va donar com a resultat, amb el llindar del 20%, un total de 81 àrees (després de fer les subrogacions), 471 municipis implicats i el 81,1% de la població catalana. Si es compara amb el llindar del 15% hi ha una reducció de 14 àrees i 171 municipis menys.

L'augment de l'exigència en les relacions de cohesió fa desaparèixer 21 àrees, en general les constituïdes per menys municipis i les de menys pes poblacional. Amb més de 2 municipis només desapareixen l'àrea de Falset i de Móra d'Ebre. L'augment de llindar permet alhora trencar algunes subrogacions i fa aparèixer 7 capçaleres noves (totes amb no més de 3 municipis). El llindar més alt també ocasiona que en conjunt les àrees perdin municipis i que les formades per 2 i 3 municipis augmentin el seu pes relatiu.

En relació a 1996, el canvi en l'ampliació del ventall en les respostes a la pregunta censal abans comentat fa reduir tant el nombre d'àrees com el de municipis integrants, com es pot observar a la taula 4.

Taula 4. Dades bàsiques de les àrees de cohesió 1996 i 2001.
Diferents llindars de cohesió

2001	Després de la subrogació			Prèvia subrogació		
	15%	20%	25%	15%	20%	25%
Àrees	95	81	62	121	86	64
Municipis en àrees	644	471	325	644	471	325
% municipis en àrees	68,0	49,7	34,32	68,0	49,7	34,32
Població en àrees	5.608.121	5.144.497	4.480.974	5.608.121	5.144.497	4.480.974
% de població en àrees	88,4	81,1	70,64	88,4	81,1	70,64
1996						
Àrees	107	98	75	141	108	78
Municipis en àrees	712	529	383	758	541	386
% municipis en àrees	75,4	56,0	40,6	75,4	56,0	40,6
Població en àrees	5.659.364	5.235.212	4.789.988	5.659.364	5.235.212	4.789.988
% de població en àrees	92,9	86,0	78,7	92,9	86,0	78,7

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia

El 2001 la major concentració d'àrees es troba en l'interval d'entre 2.000 i 20.000 habitants (48 àrees). En relació a 1996 les àrees més petites demogràficament perden pes absolut i relatiu, i guanyen pes en el conjunt les àrees que es troben entre els 10.000 i 20.000 habitants. En general les àrees s'han fet més grans poblacionalment: si el 1996 només el 12% de les àrees tenien més de 50.000 habitants i concentraven el 83% de la població, el 2001 és el 19,8% i apleguen el 86 % de població en àrees.

Taula 5. Municipis que conformen les àrees de cohesió 2001 segons llindar

Municipis	15%		20%		25%	
	Àrees	%	Àrees	%	Àrees	%
2	31	32,6	29	35,8	26	41,9
3	16	16,8	18	22,2	8	12,9
4	11	11,6	6	7,4	6	9,7
5 i 6	11	11,6	9	11,1	7	11,3
7 a 9	11	11,6	8	9,9	5	8,1
10 i més	15	15,8	11	13,6	10	16,1
Total	95	100,0	81	100,0	62	100,0

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia

Taula 6. Població de les àrees de cohesió 1996 i 2001. Llíndar del 20%

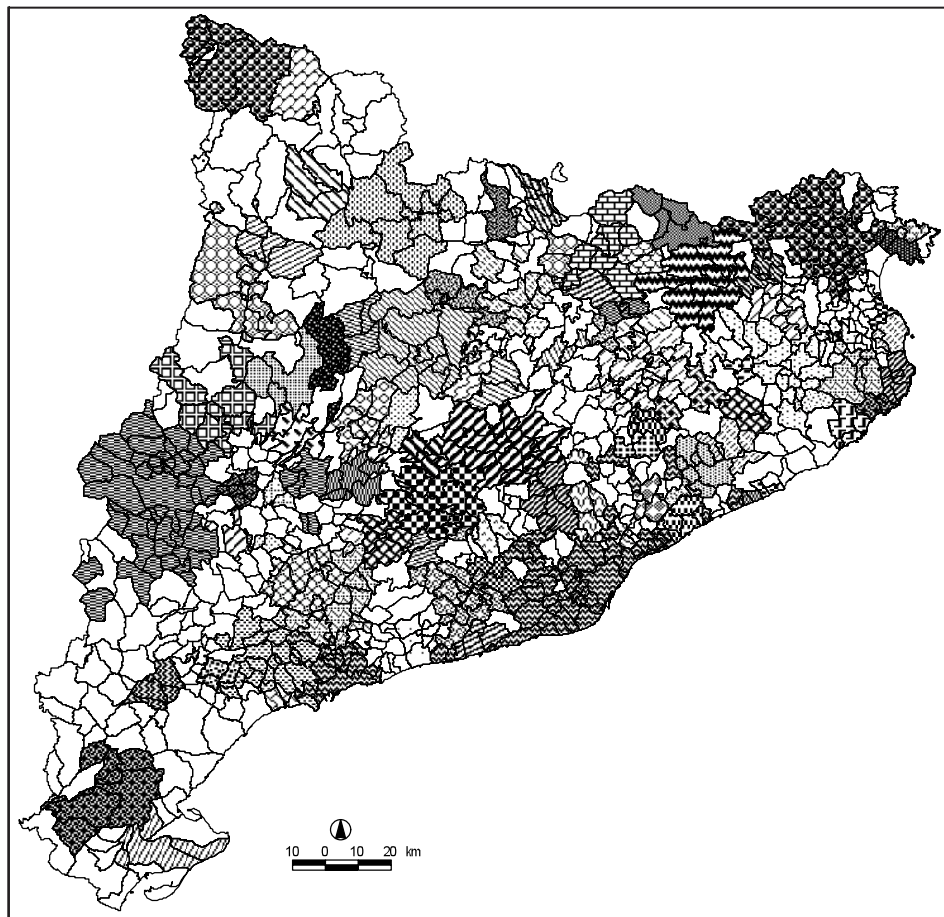
Habitants	2001				1996		
	Àrees	% àrees	Població	% població	Àrees	% àrees	% població
Fins a 1.000	3	3,7	2.692	0,05	8	8,2	0,13
1.001 – 2.000	4	4,9	4.741	0,09	7	7,1	0,18
2.001 - 5.000	17	21,0	52.797	1,03	25	25,5	1,52
5.001 - 10.000	16	19,8	114.139	2,22	17	17,4	2,27
10.001 - 20.000	15	18,5	222.217	4,32	13	13,3	3,67
20.001 - 50.000	10	12,3	305.848	5,95	16	16,3	9,54
50.001 - 100.000	8	9,9	552.225	10,73	4	4,1	5,91
100.001 - 200.000	6	7,4	851.068	16,54	6	6,1	15,50
Més de 200.000	2	2,5	3.038.770	59,07	2	2,0	61,29
Total	81	100,0	5.144.497	100,00	98	100	100,00

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia

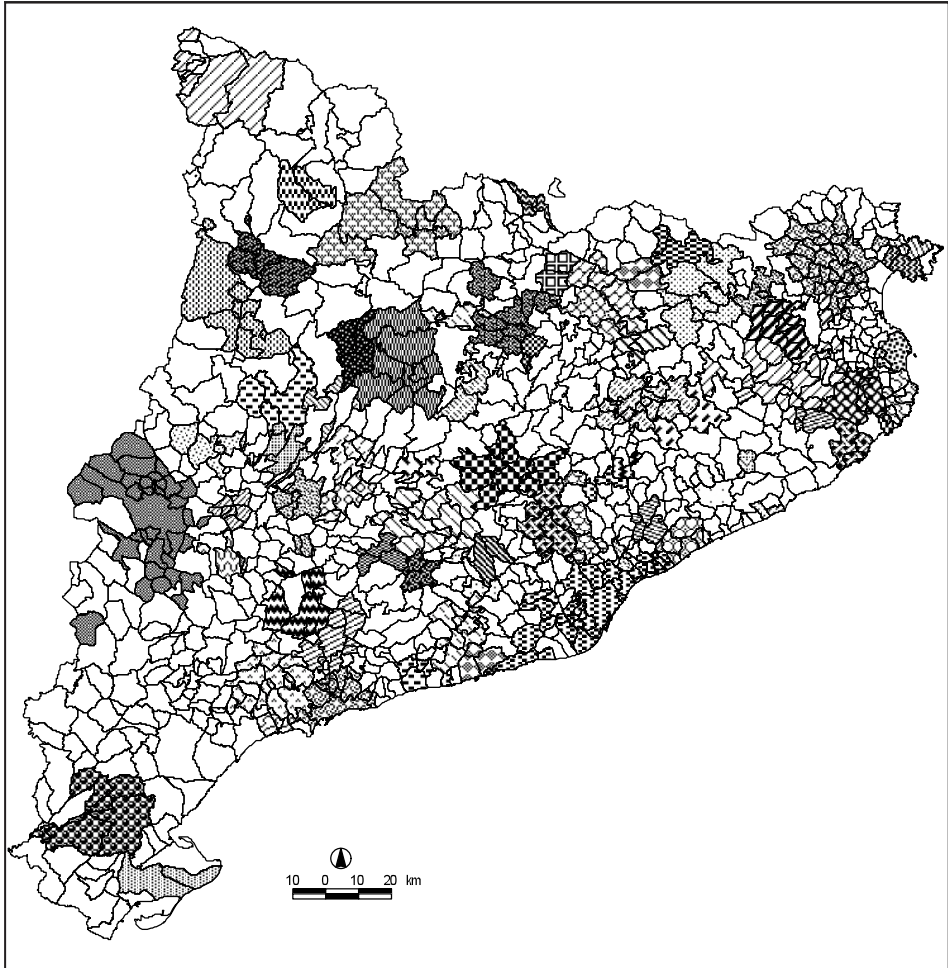
El mapa 3 tracta de les àrees de cohesió amb el líndar del 15% –recordi's que eren 95, que implicaven 644 municipis i el 88,4% de la població del país– i mostra com són relativament molt poques les zones sense cap municipi que generi alguna àrea. Altra vegada –com s'ha vist amb la mobilitat– es destaca per la seva extensió el buit al sud de les comarques de Lleida i la costa tarragonina entre el delta i el Camp de Tarragona, on només Móra d'Ebre i Falset generen uns entorns laborals remarcables. Amb menys extensió apareixen el Moianès, municipis del Montsec i àmbits pirinencs al Pallars i a l'Alta Ribagorça. En general tots aquests són espais de baixa mobilitat. Una situació segurament diferent és la de la Selva Marítima on la relativa manca d'àrees és deguda més a una dispersió dels fluxos que no pas a la baixa mobilitat.

Quant a la concentració i extensió de les àrees, es demostra una dualitat entre els centres que generen relacions de veïnatge molt fortes –i per tant formen àrees petites– i els que suposen una certa capitalitat comarcal o subcomarcal i, en general, formen àrees més grans. Entre les primeres hi ha tot el reguitzell d'àrees que segueix el corredor pre-litoral i de l'A-2 o la costa des del Maresme cap al nord. També, per circumstàncies diferents hi ha moltes àrees petites al nord d'Osona i el Berguedà. Entre les segones, “conques” comarcals, es destaca Igualada, Manresa, Figueres, Reus, Vilafranca del Penedès, Solsona, Vic, Olot o la Seu d'Urgell.

Un grup d'àrees que s'allunyen d'aquesta dualitat són les de caire metropolità: evidentment Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Mapa 3. Àrees de cohesió 2001. Llíndar del 15%

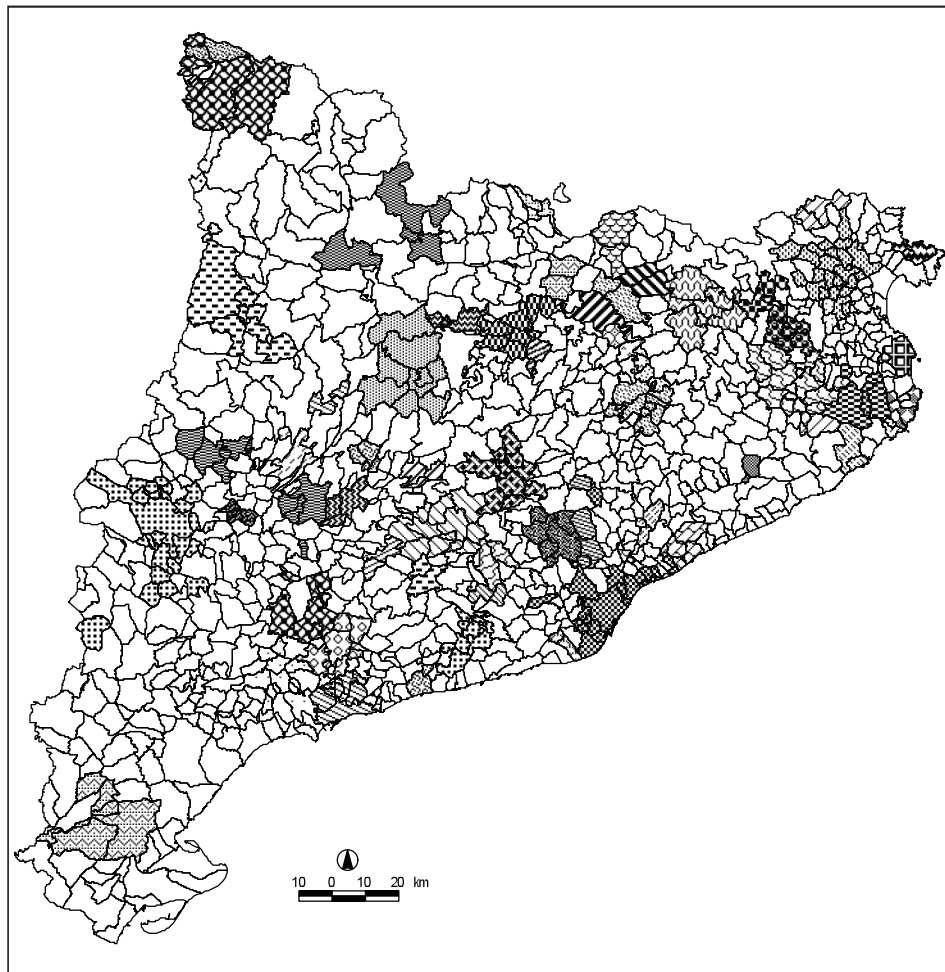
Quan es fa el salt al llindar del 20% (mapa 4), amb la intenció d'identificar aquelles àrees funcionals més intenses i significatives –i que el 15%, a diferència d'anys enrera, ja no ens garanteix– s'ha vist com els nombres canvien notablement. Aquesta disminució d'àrees i municipis implica que els “buits” abans esmentats s'engrandeixen –especialment al sud, a la serralada Transversal i planes centrals i al Pirineu–, si bé no es pot dir que n'aparegui cap de nou. D'aquesta manera, al sud del país únicament persisteixen Tortosa i Amposta. A partir d'elles cap al nord ja fins a arribar a Lleida i a Cambrils no apareix cap municipi que articuli la mobilitat. A la resta del país les àrees que es mantenen són pràcticament totes les que generen les anomenades “ciutats madures” (caps de comarca, ciutats i viles amb tradició urbana centenària...) a les quals s'afegeixen àrees molt petites de dos o tres municipis, sovint resultat de casuístiques veïnals o de corredors econòmics ja comentats.

Mapa 4. Àrees de cohesió 2001. Llíndar del 20%

Amb el 20% de líndar (i per això es va aplicar aquesta xifra a partir de 1996) també semblen emergir amb més certesa que no pas amb el 15% el que es podrien anomenar àrees urbanes consolidades, continus urbans o ciutats reals. Aquests termes no volen dir exactament el mateix si bé tots ells posen de manifest la superació dels límits municipals i el reforçament de les interaccions supramunicipals. Aquest reforçament queda encara més marcat en el mapa del líndar del 25% (mapa 5).

Aquest darrer argument queda reforçat en analitzar el tipus de cohesió. La gran majoria de les àrees es defineixen tant per llocs de treball localitzats com per població ocupada. A l'inici dels treballs sobre mobilitat laboral i de l'ús

Mapa 5. Àrees de cohesió 2001. Llindar del 25%

del mètode de cohesió això no era exactament així, i la majoria de les àrees es definien únicament per població ocupada, és a dir per una relació molt més clara de centre-corona. Ara només en són quinze. Que les àrees es defineixin per ambdós paràmetres significa, com s'ha esmentat més amunt: un increment de la complexitat de les relacions intermunicipals i de les dependències mútues.

Taula 7. Nombre de municipis de les àrees de cohesió 2001 segons el llinard del 15%, 20% i 25%, després de la subrogació. Ordre alfabètic

Àrees de cohesió	Nombre munic. 15%	Nombre munic. 20%	Nombre munic. 25%	Àrees de cohesió	Nombre munic. 15%	Nombre munic. 20%	Nombre munic. 25%
Agramunt	4	3	2	Navàs	2	-	-
Aiguafreda	3	2	-	Oliana	3	3	-
Ampostà	5	2	-	Olot	14	10	8
Anglès	3	2	-	Palafugell	6	6	5
Artesa de Segre	3	3	-	Palamós	3	2	2
Bagà	2	-	-	Piera	2	2	2
Balaguer	7	4	4	Pineda de Mar	2	-	-
Banyoles	9	9	6	Pobla de Lillet, la	2	2	2
Barcelona	60	39	21	Pobla de Segur, la	3	3	-
Bàscara	2	2	2	Ponts	4	3	2
Bellpuig	2	-	-	Port de la Selva, el	2	2	2
Bellver de Cerdanya	2	-	-	Prats de Lluçanès	3	-	-
Berga	8	8	7	Puigcerdà	6	3	3
Besalú	4	3	3	Reus	24	18	13
Bisbal d'Empordà, la	6	6	5	Ribes de Freser	-	3	2
Borges Blanques, les	2	2	-	Ripoll	8	4	2
Breda	2	-	-	Rocafort de Queralt	2	-	-
Calaf	5	3	3	Roses	3	2	-
Cambrils	2	2	-	Sabadell	8	5	4
Camprodon	4	2	-	Sant Boi de Lluçanès	3	-	-
Capellades	2	2	-	Sant Celoni	7	3	-
Cardona	2	2	-	Sant Feliu de Guíxols	3	3	2
Cassà de la Selva	3	3	3	Sant Hilari Sacalm	2	2	-
Cervera	5	4	3	Sant Joan de les A.	2	2	2
Escalà, l'	2	-	-	Sant Llorenç de M.	4	2	2
Espuga Calba, l'	2	-	-	Sant Quirze de Besora	3	3	2
Espuga de Francolí, l'	-	2	-	Sant Ramon	2	-	-
Esterrí d'Àneu	2	-	-	Sant Sadurní d'Anoia	3	2	2
Falset	4	-	-	Sant Vicenç de C.	-	2	-
Figueres	43	34	25	Santa Coloma de F.	2	-	-
Flaçà	2	-	-	Santa Coloma de Q.	5	3	2
Girona	25	23	16	Seu d'Urgell, la	10	8	4
Gironella	2	2	2	Seva	2	-	-
Granollers	4	4	3	Solsona	10	8	8
Guissona	8	5	3	Sort	3	2	-
Hostalric	4	2	2	Tarragona	16	13	11
Igualada	16	14	12	Tàrraga	5	5	4
Jonquera, la	-	3	2	Terrassa	7	7	6
Les	-	2	2	Torà	2	-	-
Llacuna, la	2	2	2	Torelló	4	4	3
Lleida	46	32	22	Torroella de Montgrí	3	3	2
Llinars del Vallès	2	-	-	Tortosa	7	6	5
Malgrat de Mar	2	2	-	Tremp	6	5	4
Manlleu	-	2	2	Valls	13	9	8
Manresa	18	13	10	Vendrell, el	6	4	2
Masies de Voltregà, les	2	-	-	Vic	20	14	10
Mataró	6	6	5	Vielha e Mijaran	8	5	5
Mollerussa	7	7	4	Viladecans	-	2	2
Moller del Vallès	3	3	2	Vilafranca del P.	18	13	10
Montblanc	12	7	7	Vilanova i la Geltrú	4	3	-
Montesquiu	2	2	2	Total àrees	95	81	62
Móra d'Ebre	4	-	-	Total municipis	644	471	325

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia

4. Àrees de cohesió i àrees de planificació supramunicipal a les comarques gironines

Tal com s'ha manifestat a l'inici de l'article, la preocupació pels canvis i evolució del fet urbà va més enllà de les relacions de mobilitat i de la delimitació i distribució en el territori de les àrees urbanes. Ens interessa també qüestionar-nos sobre quins instruments poden planificar i gestionar aquestes àrees.

En els darrers anys el Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya ha impulsat, i el Parlament de Catalunya ha aprovat, un conjunt d'instruments legislatius que han permès dotar-nos d'eines de planejament territorial i urbanístic, sobretot de planejament de caràcter supramunicipal. En aquest context la Llei d'urbanisme de Catalunya (Decret legislatiu 1/2005, pel qual s'aprova el text refós de la Llei d'urbanisme) contempla la figura del Pla Director Urbanístic (PDU) com a eina bàsica per a la planificació urbanística de les àrees urbanes que prendrem com a punt de referència. Als plans directors urbanístics els correspon establir "les directrius per a coordinar l'ordenació urbanística d'un territori d'abast supramunicipal, el desenvolupament urbanístic sostenible, la mobilitat de persones i mercaderies i el transport públic, les mesures de protecció del sòl no urbanitzable i els criteris per a la seva estructuració orgànica, la concreció de les grans infraestructures i la programació de polítiques supramunicipals de sòl i habitatge". Aquests plans no solen explicitar el perquè de l'àrea de planificació a tractar; aquests àmbits responen, a part d'unes necessitats territorials reconegudes, a un essencial consens polític no sempre senzill d'aconseguir.

Com a exercici d'anàlisi comparativa s'ha pres el territori de les Comarques Gironines i més concretament els "àmbits de referència" exposats en l'avantprojecte del Pla Territorial Parcial.⁶ En la descripció del sistema d'assentaments del Pla, es fixen uns àmbits que han de ser, segons el document, les bases territorials de referència per assolir els objectius d'ordenació. Són unitats idònies per proposar les figures de coordinació i cooperació supramunicipal que es considerin necessàries per aconseguir els objectius de la vertebració urbana i per impulsar l'activitat econòmica o la protecció del paisatge. A més, són les àrees per impulsar la cooperació per a la promoció d'habitatges de protecció pública. Alguns d'aquests àmbits tenen definit un pla director urbanístic en diferents fases de redacció o aprovació. A diferència de les àrees de cohesió, aquests "àmbits de referència" apleguen tot el territori, atès que defineixen àmbits funcionals i no només àrees urbanes que són l'objectiu final de les àrees de cohesió.

D'altra banda, també s'ha volgut fer un ràpid cop d'ull a un dels primers instruments que ha permès donar sortida a la gestió d'algunes de les necessitats

6. L'avantprojecte del Pla territorial de les Comarques Gironines es troba en fase d'informació pública (data d'inici 3/09/09). Vegeu el mapa d'àmbits de referència a: http://www.gencat.cat/ptop/ptcat/pt_com_gir/basica/descarrega/1%20Memoria/06_Capitol_6_assentaments.pdf

supramunicipals: les mancomunitats. Aquestes, en la seva condició d'ens locals, es constitueixen per unificar esforços en la millora dels serveis públics que d'una manera individualitzada no serien factibles econòmicament per als municipis. La gestió mancomunada s'estén a un ampli ventall de serveis i matèries, les més comunes sempre estan relacionades amb els serveis bàsics d'abastament d'aigua, sanejament, neteja, escorxador... mentre que temes relacionats amb les actuacions urbanístiques o de desenvolupament local en un sentit més ampli rarament són presents. En certa mesura aquesta anàlisi es podria completar amb l'estudi del paper que també estan exercint els consorcis, que supleixen en moltes ocasions les mancomunitats degut a la major agilitat en la gestió dels mateixos i a la possibilitat de treballar conjuntament amb altres institucions públiques i privades.

Taula 8. Principals àrees de cohesió de les Comarques Gironines (2001) segons nombre de municipis i comparació amb els àmbits definits pel Pla Territorial Parcial i les mancomunitats

Capçalera de l'àrea	Cohesió. Municipis segons llindar			Àmbits PTP		Mancomunitats	
	15%	20%	25%	Nom	Mun.	Nom	Mun.
Figueres	43	34	25	Sistema urbà de Figueres*	16	M. Intermunicipal de l'Alt Empordà	23
Girona	25	23	16	Sistema urbà de Girona*	14	M. Intermunicipal del Gironès	8
Olot	14	10	8	Conca Alta del Fluvià	9	-	-
Banyoles	9	9	6	Sistema urbà del Pla de l'Estany*	11	-	-
Ripoll	8	4	2	Sistema urbà de Ripoll	7	M. Comarcal del Ripollès	6
la Bisbal d'Empordà	6	6	5	la Bisbal d'Empordà	10	-	-
Palafrugell	6	6	5	Palafrugell	5	M. de Palafrugell, Begur, Pals, Regencós i Torrent	5

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat).

*Àmbits que tenen en fase de redacció o aprovació un PDU

Així, en la taula 8 es mostren les àrees de cohesió o àrees funcionals urbanes gironines més significatives pel nombre de municipis i es fa una comparació genèrica amb l'abast dels àmbits de l'avantprojecte de PTP de les Comarques Gironines, alguns com s'ha dit amb PDU, i amb les mancomunitats de municipis que tenen la capçalera de l'àrea com a seu principal. A continuació es

presenta també un quadre per a cadascuna d'aquestes àrees i la correspondència amb els municipis dels àmbits d'ordenació del PTP i de les mancomunitats. A nivell comarcal, només la Selva no apareix en l'anàlisi donat que no hi ha cap capçalera d'àrea de cohesió que tingui atracció més enllà de dos municipis.

L'àrea de cohesió de Girona, com un dels espais funcionals catalans més consolidats, ha anat apareixent reiteradament des de les primeres aplicacions de la metodologia de cohesió a les dades de mobilitat, sempre amb un nombre significatiu de municipis.

Aquest àmbit ha estat dels primers en tenir redactat, actualment en fase d'avantprojecte, un PDU que es desplega en 14 municipis. Aquests es corresponen majoritàriament amb l'àrea funcional que es crea amb el llinar de major cohesió (25%). Mantenen aquest grau de cohesió però queden exclosos del PDU aquells municipis que tenen un caràcter rural i que no formen part del nucli més central: Canet d'Adri, Madremanya, Sant Joan de Mollet o Sant Martí de Llémena. Tampoc s'hi inclou Bordils en el Pla, malgrat que manté una forta relació amb Girona i també amb Celrà, i que va ser un dels municipis sobre el qual es va dubtar alhora de plantejar l'àmbit del PDU. Per l'altra banda, Vilobí d'Onyar queda integrat en el Pla tot i no arribar ni al mínim del 15% de relació amb Girona per fluxos de mobilitat laboral; en última instància s'hi inclou per ser el municipi contenidor d'una de les infraestructures més rellevants de l'àrea urbana, l'aeroport Girona–Costa Brava.

Com es pot observar a la taula 9, aquesta àrea formada per una quinzena de municipis es correspon també –amb l'única excepció de Flaçà– amb la *Mancomunitat intermunicipal del Gironès*, l'ens encarregat de gestionar els serveis bàsics d'aigua, sanejament, residus, escorxador, transport i serveis sanitaris. Existeix també dins d'aquest àmbit la *Mancomunitat Urbanística de Girona, Vilablareix i Salt* que dona sortida a algunes de les qüestions que planteja una part de l'espai de continu urbà del sistema.

L'àrea de cohesió de Figueres és una de les àrees funcionals amb un major nombre de municipis de Catalunya (la primera si es té en compte el llinar del 25%). Tot i que una estructura comarcal molt desagregada, amb 68 termes municipals, afavoreix aquest fet, no és menys cert que Figueres ha mantingut històricament un important paper de capitalitat exercint una forta atracció en tot l'Alt Empordà.

La seva àrea de cohesió, ja sigui amb el llinar del 20% o del 25%, aplega un nombre de municipis força més elevat que el que planteja el PDU del Sistema urbà de Figueres. Amb el llinar més exigent, són 7 els municipis que queden fora del pla i 14 en relació a l'àrea de cohesió del 20%. L'àmbit del PDU s'ha establert en aquell espai més central que envolta Figueres i cap dels seus municipis tenen fluxos inferiors al 25 % amb la capital. Aquest àmbit té com a precedent de planificació conjunta el Pla general d'ordenació urbana (1983) que afectava 11 municipis a l'entorn de Figueres. En aquests moments el PDU en aprovació inicial es veu amb la necessitat, com succeeix a Girona,

de posar sobre el paper tot un seguit de transformacions que afecten aquest àmbit que manté unes fortes dinàmiques socioeconòmiques i territorials (consolidació de l'estructura urbana, TAV, desdoblament autopista, N-II, Logis Empordà...).

Pel que fa a la mancomunitat existent, aquesta respon a un objectiu únic de gestió de l'escorçador, i afecta a diversos municipis que es mantenen fora de l'òrbita tant del PDU com de l'àrea funcional, aplegant molts municipis costaners i altres de l'extrem nord de la comarca.

Taula 9. Àrea de cohesió de Girona

Àrea de cohesió de Girona 2001		PDU del sistema urbà de Girona	Mancomunitat intermunicipal del Gironès
Llindar del 20%	Llindar del 25%		
Aiguaviva	Aiguaviva	Aiguaviva	Aiguaviva
Bescanó	Bescanó	Bescanó	Bescanó
Bordils			
Canet d'Adri	Canet d'Adri		
Celrà	Celrà	Celrà	Celrà
Cervià de Ter			
Colomers			Flaçà
Fornells de la Selva	Fornells de la Selva	Fornells de la Selva	Fornells de la Selva
Girona	Girona	Girona	Girona
Juià			
Llambilles	Llambilles	Llambilles	Llambilles
Madremanya			
Quart	Quart	Quart	Quart
Riudellots de la Selva		Riudellots de la Selva	Riudellots de la Selva
Salt	Salt	Salt	Salt
St. Gregori	St. Gregori	St. Gregori	St. Gregori
St. Joan de Mollet	St. Joan de Mollet		
St. Jordi Desvalls			
St. Julià de Ramis	St. Julià de Ramis	St. Julià de Ramis	Sant Julià de Ramis
St. Martí de Llémena	St. Martí de Llémena		
Sarrià de Ter	Sarrià de Ter	Sarrià de Ter	Sarrià de Ter
Vilablareix	Vilablareix	Vilablareix	Vilablareix
		Vilobí d'Onyar	Vilobí d'Onyar
22 municipis	16 municipis	14 municipis	15 municipis

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

Taula 10. Àrea de cohesió de Figueres

Àrea de cohesió de Figueres 2001		PDU sistema urbà de Figueres	Mancomunitat Intermunicipal de l'Alt Empordà
Llindar del 20%	Llindar del 25%		
			Agullana
Avinyonet de Puigventós	Avinyonet de Puigventós	Avinyonet de Puigventós	Avinyonet de Puigventós
Biure	Biure		
Boadella d'Empordà	Boadella d'Empordà		
Borrassà	Borrassà	Borrassà	
Cabanes	Cabanes	Cabanes	
			Castelló d'Empúries
Capmany			
Cistella			
Darnius			
			Espolla
el Far d'Empordà	el Far d'Empordà	el Far d'Empordà	el Far d'Empordà
Figueres	Figueres	Figueres	Figueres
Fortià			
Garrigàs	Garrigàs		Garrigàs la Jonquera l'Escala
Lladó	Lladó		Llançà
Llers	Llers	Llers	Maçanet de Cabrenys
Masarac	Masarac		
Mollet de Peralada			
Navata	Navata	Navata	Navata
Ordis	Ordis	Ordis	Ordis
Palau de Sta. Eulàlia	Palau de Sta. Eulàlia		
			Pedret i Marzà
Peralada	Peralada	Peralada	
Pont de Molins	Pont de Molins	Pont de Molins	el Port de la Selva
Riumors			
			Roses
St. Climent Sescebes	St. Climent Sescebes		St. Climent Sescebes
St. Llorenç de la Muga	St. Llorenç de la Muga		
St. Mori			St. Mori St. Pere Pescador
Sta. Llogaia d'Àlguema	Sta. Llogaia d'Àlguema	Sta. Llogaia d'Àlguema	
Siurana			
Terrades	Terrades		
Vilabertran	Vilabertran	Vilabertran	Vilabertran
Vilafant	Vilafant	Vilafant	Vilafant
Vilajuïga			
Vilamalla	Vilamalla	Vilamalla	Vilamalla
Vilanant	Vilanant	Vilanant	
Vila-sacra	Vila-sacra	Vila-sacra	Vila-sacra
34 municipis	25 municipis	16 municipis	23 municipis

 Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

Taula 11. Àrea de cohesió de Banyoles

Àrea de cohesió de Banyoles 2001		Àmbit del sistema urbà del Pla de l'Estany
Llindar del 15 i 20%	Llindar del 25%	
Banyoles	Banyoles	Banyoles
Camós	Camós	Camós
Cornellà del Terri	Cornellà del Terri	Cornellà del Terri
		Crespità
Esponellà		Esponellà
Fontcoberta	Fontcoberta	Fontcoberta
Palol de Revardit		Palol de Revardit
Porqueres	Porqueres	Porqueres
St. Miquel de Campmajor		St. Miquel de Campmajor
Serinyà	Serinyà	Serinyà
		Vilademuls
9 municipis	6 municipis	11 municipis

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

Taula 12. Àrea de cohesió d'Olot

Àrea de cohesió d'Olot 2001			Àmbit Conca Alta del Fluvià
Llindar del 15%	Llindar del 20%	Llindar del 25%	
Argelaguer			
Castellfollit de la Roca	Castellfollit de la Roca		Castellfollit de la Roca
			Mieres
Montagut i Oix	Montagut i Oix		
Olot	Olot	Olot	Olot
les Preses	les Preses	les Preses	les Preses
Riudaura	Riudaura	Riudaura	Riudaura
St. Feliu de Pallerols			
St. Jaume de Llierca	St. Jaume de Llierca	St. Jaume de Llierca	
St. Joan les Fonts	St. Joan les Fonts	St. Joan les Fonts	St. Joan les Fonts
Santa Pau	Santa Pau	Santa Pau	Santa Pau
Tortellà			
la Vall de Bianya	la Vall de Bianya	la Vall de Bianya	la Vall de Bianya
la Vall d'en Bas	la Vall d'en Bas	la Vall d'en Bas	la Vall d'en Bas
Vallfogona de Ripollès			
14 municipis	10 municipis	8 municipis	9 municipis

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

La resta d'àrees de cohesió gironines tenen un àmbit més reduït quant a nombre de municipis. L'àrea de cohesió de Banyoles, per exemple, s'estén per 9 municipis, amb un abast quasi comarcal. Només dos municipis del Pla de l'Estany, més perifèrics en relació a la capçalera, resten fora de l'àrea del 20%, mentre que a partir del 25% dels fluxos es dibuixa un nucli més cohesionat format per 6 municipis. El PDU, per la seva banda, sí que respon totalment a una lògica comarcal. En aquest àmbit no hi ha cap mancomunitat.

L'àrea de cohesió d'Olot, amb els 10 municipis que dona el llindar 20%, és també una de les àrees gironines més consolidades i amb un abast només disputat a nivell comarcal per l'àrea d'influència de Besalú. Aquestes dues àrees també han estat caracteritzades en el Pla director territorial de la Garrotxa (2008), que explícitament defineix Olot i el seu espai urbà tal i com resulta d'aplicar la metodologia de cohesió. Actualment tampoc hi ha cap mancomunitat encapçalada per Olot.

L'àrea de cohesió de Ripoll, amb 8 municipis amb el 15% però només 4 amb el llindar més exigent del 20%, o 2 amb el 25%, mostra les característiques d'aquesta comarca de muntanya, on les valls determinen l'estructuració dels assentaments en unes àrees més petites. Així, juntament amb la capital comar-

Taula 13. Àrea de cohesió de Ripoll

Àrea de cohesió de Ripoll 2001			Àmbit del sistema urbà de Ripoll	Mancomunitat Comarcal del Ripollès
Llindar del 15%	Llindar del 20%	Llindar del 25%		
Campdevàdol	Campdevàdol	Campdevàdol	Campdevàdol	Campdevàdol
Campelles	Campelles			
Gombrèn	Gombrèn		Gombrèn	
			les Llosses	les Llosses
			Ogassa	
Pardines				
Queralbs				
Ribes de Freser				
Ripoll	Ripoll	Ripoll	Ripoll	Ripoll
St. Jaume de Frontanyà				
			St. Joan de les Abadesses	St. Joan de les Abadesses
			Vallfogona de Ripollès	Vallfogona de Ripollès
				Vidrà
8 municipis	4 municipis	2 municipis	7 municipis	6 municipis

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

Taula 14. Àrea de cohesió de la Bisbal d'Empordà

Àrea de cohesió de la Bisbal d'Empordà 2001			Àmbit de la Bisbal d'Empordà
Llindar del 15%	Llindar del 20%	Llindar del 25%	
la Bisbal d'Empordà	la Bisbal d'Empordà	la Bisbal d'Empordà	la Bisbal d'Empordà
Corçà	Corçà		Corçà
Cruïlles, Monells i St. Sadurní de l'Heura	Cruïlles, Monells i St. Sadurní de l'Heura	Cruïlles, Monells i St. Sadurní de l'Heura	Cruïlles, Monells i St. Sadurní de l'Heura
			Foixà
Forallac	Forallac	Forallac	Forallac
			Parlavà
la Pera	la Pera	la Pera	la Pera
			Rupià
Ullastret	Ullastret	Ullastret	Ullastret
			Ultramort
6 municipis	6 municipis	5 municipis	10 municipis

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

cal, municipis com Camprodon, Ribes de Freser o Sant Joan de les Abadesses generen una petita àrea de cohesió pròpia. En el cas de l'àmbit de referència del PTP, el sistema urbà de Ripoll aplega 7 municipis, dels quals només 3 coincideixen amb l'àrea de cohesió; per la seva banda, la mancomunitat només té dos municipis coincidents.

Taula 15. Àrea de cohesió de Palafrugell

Àrea de cohesió de Palafrugell 2001			Àmbit de Palafrugell	Mancomunitat intermunicipal
Llindar del 15%	Llindar del 20%	Llindar del 25%		
Begur	Begur	Begur	Begur	Begur
Mont-ras	Mont-ras	Mont-ras	Mont-ras	
Palafrugell	Palafrugell	Palafrugell	Palafrugell	Palafrugell
Pals	Pals			Pals
Regencós	Regencós	Regencós	Regencós	Regencós
Torrent	Torrent	Torrent	Torrent	Torrent
6 municipis	6 municipis	5 municipis	5 municipis	5 municipis

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, del DPTOP i de Municat (www10.gencat.net/pls/municat)

Finalment, al Baix Empordà destaquen dues àrees de cohesió pel seu nombre de municipis: la Bisbal d'Empordà i Palafrugell, amb 6 municipis cadascuna. En aquesta comarca, l'atomització funcional produïda pel pes de les ciutats costaneres no permet a la capital comarcal tenir un paper estructurador més gran; així, a més de Palafrugell, també Palamós, Sant Feliu de Guíxols i Torroella de Montgrí generen una àrea de cohesió pròpia. L'àmbit de la Bisbal d'Empordà, previst en el PTP per desenvolupar un pla director, atorga a la ciutat una àrea més àmplia, amb 10 municipis. En el cas de Palafrugell és quasi coincident a excepció d'un municipi.

5. A mena de reflexió final

L'anàlisi evolutiva de les àrees de cohesió i la comparació, dins de l'àmbit territorial de les Comarques Gironines, amb la proposta d'àrees de referència per a la gestió supramunicipal, i més concretament amb les àrees per a la planificació urbanística, ens corroboren la bondat del model per aproximar-nos a les àrees urbanes.

L'observació de les àrees de cohesió definides a partir dels llindars del 15%, 20% i 25% ens permet concloure que en els primers casos haurem de parlar d'àrees urbanes extenses i en el darrer de ciutat real (ciutats consolidada per damunt dels límits administratius).

Bàsicament és a partir dels llindars de 20% i 25% de les àrees de cohesió que podem establir la comparació amb les àrees de planejament supramunicipal definides per l'avantprojecte del PTP de les Comarques Gironines. La comparativa entre les àrees de cohesió i les àrees previstes per la planificació supramunicipal ens porta a la conclusió que les àrees en previsió de tenir un PDU es corresponen totes amb les àrees urbanes més consolidades i amb una estructura més complexa en el seu interior. Tanmateix els seus límits, excepte en alguns casos puntuals, no es corresponen del tot. Recordem que actualment la major part de les àrees que estan en algun moment del procés de redacció del PDU s'han definit a partir de les observacions de les realitats urbanes i funcionals però també a partir d'acords polítics o de conveniència. No s'han aplicat en cap cas criteris de mesura de la funcionalitat o de la consolidació urbana, fet que obliga en molts casos a haver de buscar una justificació individualitzada.

Finalment, considerem que el plans haurien de fer més pedagogia de la necessitat de donar resposta a les àrees urbanes funcionals i donar a entendre que més enllà del acord polítics i d'oportunitat hi ha estructures territorials a les quals cal donar resposta i mecanismes de gestió a curt, mig i llarg termini.

Bibliografia

- BOIX, Gemma (2000). *Tipologia de les àrees urbanes de Catalunya. Una revisió del model de cohesió*. Girona: Universitat de Girona (memòria de recerca).
- CASTAÑER, Margarida (1994). “La ciudad real en Cataluña. Las áreas de cohesión”. *Estudios territoriales. Ciudad y Territorio*, núm. 2, p. 101-114.
- CASTAÑER, Margarida; COMAS, Eva; VICENTE, Joan; BOIX, Gemma (1998). “Assaig de definició de l'àrea urbana de Girona”. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 33, p. 81-90.
- CASTAÑER, Margarida; VICENTE, Joan; BOIX, Gemma [ed.] (2001). *Áreas urbanas y movilidad laboral en España*. Girona: Universitat de Girona.
- CASTAÑER, Margarida; GUTIÉRREZ, Obdúlia (2003). “Movilidad y estructuración de áreas urbanas. El caso de dos ciudades intermedias: Olot y Figueres”. *La ciudad. Nuevos procesos, nuevas respuestas*. León: Universidad de León, p. 45-52.
- CASTAÑER, Margarida; BOIX, Gemma (2003). “Una tipología de las áreas urbanas en Cataluña: una revisión del modelo de cohesión”. *La ciudad. Nuevos procesos, nuevas respuestas*. León: Universidad de León, p. 389-397.
- CASTAÑER, Margarida, GUTIÉRREZ, Obdúlia, VICENTE, Joan (2005). “Mobilitat laboral i àrees de cohesió a Catalunya, 2001”. Girona: Universitat de Girona (document de treball).
- PALACIO, Gabriel; CASTAÑER, Margarida; DONAIRE, José A.; GUTIÉRREZ, Obdúlia; VICENTE, Joan (1998). *Cohesió, centralitat i cohesió iterativa: àrees funcionals a Catalunya 1981-1986-1991 i avanç 1996*. Barcelona: Direcció General d'Ordenació del Territori i Urbanisme, DPTOP (Perspectives Territorials, núm. 8).